

Originalni naučni rad

INFORMISANOST I PONAŠANJE UČENIKA MJEŠOVITE SREDNJE ŠKOLE BUGOJNO I MJEŠOVITE SREDNJE ŠKOLE TRAVNIK O PANDEMIJI COVID-19

Zudi Osmani

Zavod za javno zdravstvo SBK ,Travnik, Federacija Bosne i Hercegovine,
Bosna i Hercegovina

Sažetak: *Rizik od izbijanja bolesti u školama i drugim sredinama u kojima se okupljaju učenici velikim dijelom zavisi od situacije s prenosom virusa u zajednicama u kojima žive i okolnosti koje pojačavaju rizik. U ovome radu razmatrana je informisanost, mišljenje i ponašanje učenika o pandemiji COVID 19. Istraživanje je urađeno u dvije srednje medicinske škole, III razreda, na području Travnika i Bugojna na reprezentativnom uzorku od 141 učenika. Ciljevi ovog istraživanja bili su utvrditi sociodemografska obilježja učenika, ispitati njihovu informisanost i ponašanje u vezi pandemije COVID-19, te istražiti da li postoji razlika u ponašanju učenika tokom pandemije u odnosu na pol, mjesto stanovanja i mjesto škole. Podaci su prikupljeni putem anketnog upitnika koji je sastavljen od tri dijela: uputstva, karakteristika učenika i pitanja koja se odnosila na informisanost, mišljenje i ponašanje učenika. Istraživanje je pokazalo da je većina učenika dobro informisana o osnovama COVID 19 kao što su: porijeklo virusa, simptomi, inkubacija i vrsti vakcine koje se upotrebljavaju u BiH u borbi protiv COVID 19. Kod većine učenika izolacija nije imala značajan uticaj na prehrambene navike, anksioznost i spavanje. Što se tiče statističke značajnosti među posmatranim varijablama ona je vidljiva za varijablu pol. Temeljem provedenog istraživanja i dobivenih rezultata mogu se izvesti zaključci koji govore da većina učenika zna prepoznati simptome COVID-19, učenici su se većinom pridržavali svih mjera koje su propisane od strane nadležnih institucija, osim mjera poput nošenja rukavica i druženje samo s osobama s kojima borave. Izolacija nije ostavila negativan utjecaj na učenike.*

Ključne riječi: COVID-19, vakcine, učenici, srednja medicinska škola

Uvod

U decembru 2019. uočeno je grupisanje oboljelih od upale pluća u gradu Wuhan, u provinciji Hubei u Kini. Oboljeli su se u početku uglavnom epidemiološki povezivali s boravkom na gradskoj tržnici Huanan Seafood Wholesale Market, veleprodajnoj tržnici morskih i drugih živih životinja. Prepoznato je da bolest uzrokuje novi koronavirus (CoV) (Bilinska et al., 2020). Međunarodni odbor za taksonomiju virusa (engl. International Committee on Taxonomy of Viruses, ICTV) nazvao je virus SARS-CoV-2, a Svjetska zdravstvena organizacija (SZO, engl. World Health Organization, WHO) nazvala je bolest COVID-19 (engl. coronavirus disease 2019) (Holmes, 1999). SARS je engleska kratica za teški akutni plućni sindrom (engl. Severe Acute Respiratory Syndrome). Virus pripada porodici β -koronavirusa, velikoj klasi virusa rasprostranjenoj u prirodi. Sekvencioniranje cijelog virusnog genoma

pokazalo je da pripada istoj podgrupi kao i SARS-CoV koji je izazvao teški akutni plućni sindrom 2002. godine. U skupinu betakoronavirusa spada i MERS-CoV koji je 2012. uzrokovao bliskoistočni respiratorni sindrom (engl. Middle East Respiratory Syndrome, MERS). SARS-CoV-2 karakterizira visoka stopa transmisije i visoka infektivnost. Vrlo brzo postao je prijetnja svjetskom zdravlju te je SZO u martu 2020. proglasio pandemiju (Chuan-bin et al., 2020). Istraživanje o COVID-19 kod učenika u školama iz nekoliko dostupnih studija ukazuju na to da djeca mlađa od 18 godina predstavljaju oko 8,5% prijavljenih slučajeva, pri čemu je relativno mali broj smrtnih slučajeva u toj starosnoj grupi u odnosu na druge (Fretheim, 2020). Infekcija kod učenika uglavnom uzrokuje blagi oblik bolesti, a ozbiljna bolest uzrokovana COVID-19 kod djece viđa se rijetko. I dalje nije u potpunosti poznato u kojoj mjeri djeca doprinose prenošenju SARS-CoV-2. Čini se da su učenici manje osjetljivi na infekciju u odnosu na odrasle te da se osjetljivost generalno povećava s godinama (Nat Microbiol, 2020). Dokazi kojima raspoložemo temeljem utvrđivanja kontakata i istraga žarišta također ukazuju na to da su učenici manje skloni tome da budu glavni prenosnici infekcije (World Health Organization, 2020). Dokumentovani slučajevi prenosa među učenicima i zaposlenima u obrazovnim ustanovama je ograničen, jer je veliki broj zemalja zatvorio škole, a učenici su uglavnom ostajali kod kuće tokom intenzivnih perioda transmisije na nivou zajednice (Guan et al., 2020). Studije koje su se fokusirale na obrazovne ustanove ukazuju na to da je do unosa virusa uglavnom dolazilo zbog zaraženih odraslih osoba. Prenos virusa sa zaposlenih na zaposlene bio je češći od prenosa sa zaposlenih na učenike, a prenos s učenika na učenika bio je izrazito rijedak (Macartney et al., 2020). Sveukupno, većina dokaza iz zemalja koje su ponovo otvorile škole ili ih nikada nisu zatvorile ukazuje na to da škole nisu bile povezane sa značajnim povećanjem prenosa bolesti u zajednici (Goldstein et al., 2020). Ipak, jasna uloga škola u ponovnom širenju epidemije na nivou zajednice trenutno nije dokazana. Rizik od izbijanja bolesti u školama i drugim sredinama u kojima se okupljaju mladi velikim dijelom zavisi od situacije s prenosom virusa u zajednicama u kojima žive i okolnosti koje pojačavaju rizik (Goldstein and Lipsitch, 2020). Razumijevanje okolnosti u kojima se SARS-CoV-2 brzo širi treba voditi kreatore politika u donošenju preventivnih mjera. Velika epidemija COVID-19 u srednjoj školi do koje je došlo 10 dana nakon ponovnog otvaranja škole u Japanu znak je upozorenja da do nastanka žarišta može doći u školskim ustanovama u kojima vlada gužva (Szablewski et al., 2020).

Imajući u vidu da većina zemalja tek sada postupno ukida ograničenja koja se odnose na aktivnosti i društvena okupljanja, dugoročne posljedice otvorenih škola na prenos virusa na razinu zajednice treba tek procijeniti. Ciljevi ovog istraživanja bili su istražiti informisanost i ponašanje učenika u vezi pandemije COVID 19.

Materijal i metode rada

Istraživanje je urađeno po principu presječenog (cross-sectional) istraživanja, tj. kao tipična metoda istraživanja presjeka ili prevalencije. Istraživanje je urađeno u Srednjobosanskom kantonu u dvije srednje medicinske škole, III razreda, na području

Travnika i Bugojna na uzorku od 141 učenika sa ciljem da li postoje razlike u znanju između učenika ovih škola.

Istraživanje je provedeno putem anonimnog anketnog upitnika krajem februara 2022. godine. Popunjavanje upitnika trajalo je 15 minuta. Podaci koji su prikupljeni putem anketnog upitnika sastavljeni su od tri dijela: uputstva, karakteristika učenika i pitanja koja se odnosila na informisanost, mišljenje i ponašanje učenika. Upitnik se provodio anonimno te smo dobivene podatke kodirali za daljnu obradu. Za opis distribucije frekvencija istraživanih varijabli bile su upotrijebljene deskriptivne statističke metode. Za utvrđivanje razlika između dvaju varijabli koristio se χ^2 -test. Značajnost razlika utvrđenih statističkim testiranjem iskazana je na nivou $p < 0,05$.

Rezultati i diskusija

Uzorak sačinjava 141 učenik III razreda Mješovite srednje škole u Travniku i Bugojnu. U Tabelama 1., 2., i 3. prikazana je struktura učenika s obzirom na relevantna obilježja: pol, mjesto stanovanja i mjesto škole.

Tabela 1. Pol učenika

Table 1. Gender of students

Pol	F	%
Muški	36	25,50
Ženski	135	74,50
Ukupno	141	100,00

Tabela 2. Mjesto stanovanja

Table 2. Place of residence

Mjesto stanovanja	f	%
Grad	118	83,70
Selo	23	16,30
Ukupno	141	100,00

Tabela 3. Mjesto škole

Table 3. School location

Mjesto stanovanja	f	%
Travnik	54	38,30
Bugojno	87	61,70
Ukupno	141	100,00

Iz navedenih Tabela uočava se da je znatno više učenica (74,50%) u odnosu na učenike kao i učenika koji žive u gradu (83,70%) i koji pohađaju srednju školu u Bugojnu (61,70%).

U drugom dijelu upitnika sljedeća pitanja odnosila su se na znanje učenika o pandemiji izazvanoj SARS CoV- 2 virusom.

Tabela 4. Odgovori učenika na pitanje « Šta je koronavirus/SARS-Cov-2? »

Table 4. Students' answers to the question "What is the coronavirus/SARS-Cov-2?" »

Šta je koronavirus /SARS-Cov-2	f	%
RNA virus	107	75,90
DNA virus	28	19,80
bakterija	6	4,30
Ukupno	141	100,00

Tabela 5. Odgovori učenika na pitanje « Šta uzrokuje SARS-Cov-2? »

Table 5. Students' answers to the question « What causes SARS-Cov-2? »

Šta uzrokuje SARS-Cov-2	f	%
Covid -19	128	90,80
SARS	13	9,20
MERS	-	-
Ukupno	141	100,00

Tabela 6. Odgovori učenika na pitanje « Kojem redu pripadaju koronairusi? »

Table 6. Students' answers to the question "To which order do coronaviruses belong?" »

Kojem redu pripadaju koronavirusi ?	f	%
mononegavirales	62	44,00
nidovirales	73	51,80
herpesvirales	6	4,20
Ukupno	141	100,00

Tabela 7. Odgovori učenika na pitanje « Vrijeme inkubacije SARS-CoV-? »

Table 7. Students' answers to the question « Incubation time of SARS-CoV-? »

Vrijeme inkubacije SARS-Cov-2	f	%
2-14 dana	120	85,10
2-7 dana	21	14,90
30 dana	-	-
Ukupno	141	100,00

Tabela 8. Odgovori učenika na pitanje « Koji su simptomi zaraze SARS-Cov-2? »

Table 8. Students' answers to the question « What are the symptoms of SARS-Cov-2 infection? »

Koji su simptomi zaraze SARS-Cov-2	f	%
Povišena tjelesna temperatura	141	100,00
Otežano disanje	130	92,90
Bolovi u mišićima	130	92,90
Kašalj	126	89,40
Dijareja	40	28,40
osip	1	0,70
Drugi simptomi	50	35,50

Tabela 9. Odgovori učenika na pitanje «Koje vakcine u BiH su u upotrebi protiv Covid-19? »
Table 9. Students' answers to the question "Which vaccines are in use against Covid-19 in Bosnia and Herzegovina?" »

Koje vakcine u BiH su u upotrebi protiv Covid-19?	f	%
Pfizer	126	89,40
AstraZeneca	117	83,00
Sinopharm	79	56,00
Sputnjik	25	17,70
Janssen	38	27,00
Moderna	64	45,40
Ukupno	141	100,00

Iz Tabela 4, 5, 6, 7, 8 i 9 uočava se da učenici imaju osnovno znanje o korona virusu, simptomima, kao i o vakcinama koje su u upotrebi protiv Covida 19.

Sljedeća pitanja su se odnosila na ponašanje učenika o pandemiji izazvana korona virusom.

Tabela 10. Pridržavanje propisanih mjera od strane nadređenih institucija
Table 10. Compliance with prescribed measures by superior institutions

Jeste li se pridržavali mjera koje su propisane od strane nadređenih institucija i u kojoj mjeri?	Nikad %	Ponekad %	Uvijek %
Pranje ruku	0,70	10,60	88,70
Korištenje dezinfekcijskog sredstva	2,10	56,70	41,20
Boravak u kući	5,70	50,30	44,00
Nošenje maske	4,20	61,00	34,80
Nošenje rukavica	54,60	40,40	5,00
Druženje samo sa osobama s kojim boravite u kući	33,30	51,10	15,60

Tabela 11. Uticaj izolacije na učenike
Table 11. Impact of isolation on students

Kako je na vas uticala izolacija?	Nisam %	Povremeno %	Jesam %
Jeste li mijenjali svoje prehrambene navike?	47,50	34,00	18,50
Jeste li imali anksiozne poremećaje?	58,20	22,00	19,80
Jeste li konzumirali alkoholna pića?	77,30	9,20	13,50
Jeste li imali poremećaj u spavanju?	49,60	27,00	23,40
Jeste li imali fizičku aktivnost?	20,60	46,80	32,60

Od svih propisanih mjera većina učenika se pridržavala pranja ruku, a najmanje nošenja rukavica (Tabela 10).

Tabela 12. Odgovori učenika na pitanje « Da li ste primili vakcinu protiv Covid - 19? »
Table 12. Students' answers to the question « Have you received the vaccine against Covid - 19? »

Da li ste primili vakcinu protiv Covid ?	f	%
Da - Pfizer	7	5,00
Da - Pfizer i AstraZeneca	2	1,40

Da - Sinopharm	1	0,70
Ne	131	92,90
Ukupno	141	100,00

Tabela. 13. Odgovori učenika na pitanje « Da li ste redovno vakcinisani kao dijete? »

Table. 13. Students' answers to the question « Were you regularly vaccinated as a child? »

Da li ste redovno vakcinisani kao dijete?	f	%
Da	127	90,10
Ne	14	9,90
Ukupno	141	100,00

Rezultati o mišljenju učenika o pandemiji izazvanoj SARS Cov-2 virusom nalaze se u sljedećim tabelama.

Tabela. 14. Mišljenje učenika o pandemiji izazvanoj SARS Cov-2 virusom

Table. 14. Students' opinion about the pandemic caused by the SARS Cov-2 virus

Po vašem mišljenju:	Da%	Ne%
Jesu li neki ljudi pod većim rizikom od zaraze?	98,60	1,40
Da li svijet uspješno kontroliše širenje virusa?	15,60	84,40
Da li su vakcine sigurne?	66,00	34,00
Da li mRNA vakcina može promijeniti naš genetički kod?	9,20	90,80
Mogu li osobe koje trenutno boluju od Covid -19 primiti vakcinu?	24,10	75,90
Mogu li osobe oboljeti od Covid 19 nakon primljene vakcine?	98,60	1,40
Da li usluge redovne imunizacije trebaju nastaviti po planu za vrijeme pandemije Covid -19?	92,20	7,80

Tabela 15. Razlike u pridržavanju mjera prema polu

Table 15. Differences in adherence to measures by gender

Jeste li se pridržavali mjera koje su propisane od strane nadređenih institucija i u kojoj mjeri?	χ^2 - test
Pranje ruku	$\chi^2 = 0,353$; $df=2$; $p=0,838$
Korištenje dezinfekcijskog sredstva	$\chi^2 = 2,251$; $df=2$; $p=0,324$
Boravak u kući	$\chi^2 = 0,662$; $df=2$; $p=0,718$
Nošenje maske	$\chi^2 = 7,779$; $df=2$; $p=0,020$
Nošenje rukavica	$\chi^2 = 3,234$; $df=2$; $p=0,199$
Druženje samo sa osobama s kojim boravite u kući	$\chi^2 = 0,678$; $df=2$; $p=0,712$

Tabela 16. Razlike u pridržavanju mjera u odnosu na mjesto stanovanja

Table 16. Differences in adherence to measures in relation to place of residence

Jeste li se pridržavali mjera koje su propisane od strane nadređenih institucija i u kojoj mjeri?	χ^2 - test
Pranje ruku	$\chi^2 = 0,353$; $df=2$; $p=0,838$
Korištenje dezinfekcijskog sredstva	$\chi^2 = 0,664$; $df=2$; $p=0,718$
Boravak u kući	$\chi^2 = 0,213$; $df=2$; $p=0,899$
Nošenje maske	$\chi^2 = 1,321$; $df=2$; $p=0,517$
Nošenje rukavica	$\chi^2 = 0,625$; $df=2$; $p=0,732$
Druženje samo sa osobama s kojim boravite u kući	$\chi^2 = 0,650$; $df=2$; $p=0,723$

Tabela 17. Razlike u pridržavanju mjera prema mjestu škole

Table 17. Differences in adherence to measures according to school location

Jeste li se pridržavali mjera koje su propisane od strane nadređenih institucija i u kojoj mjeri?	χ^2 - test
Pranje ruku	$\chi^2=2,174$; df=2; p=0,337
Korištenje dezinfekcijskog sredstva	$\chi^2=2,289$; df=2; p=0,318
Boravak u kući	$\chi^2=1,277$; df=2; p=0,528
Nošenje maske	$\chi^2=4,671$; df=2; p=0,097
Nošenje rukavica	$\chi^2=4,763$; df=2; p=0,092
Druženje samo sa osobama s kojim boravite u kući	$\chi^2=0,770$; df=2; p=0,680

Tabela 18. Razlike o uticaju izolacije prema polu

Table 18. Differences in the impact of isolation by gender

Kako je na vas uticala izolacija?	χ^2 - test
Jeste li mijenjali svoje prehrambene navike?	$\chi^2=3,946$; df=2; p=0,139
Jeste li imali anksiozne poremećaje?	$\chi^2=7,875$; df=2; p=0,019
Jeste li imali poremećaj u spavanju?	$\chi^2=6,344$; df=2; p=0,042
Jeste li konzumirali alkoholna pića?	$\chi^2=9,166$; df=2; p=0,010
Jeste li imali fizičku aktivnost?	$\chi^2=4,230$; df=2; p=0,121

Tabela 19. Razlike u uticaju izolaciji pema mjestu stanovanja

Table 19. Differences in the influence of insulation by place of residence

Kako je na vas uticala izolacija?	χ^2 - test
Jeste li mijenjali svoje prehrambene navike?	$\chi^2=1,008$; df=2; p=0,644
Jeste li imali anksiozne poremećaje?	$\chi^2=0,879$; df=2; p=0,644
Jeste li imali poremećaj u spavanju?	$\chi^2=4,676$; df=2; p=0,097
Jeste li konzumirali alkoholna pića?	$\chi^2=5,819$; df=2; p=0,055
Jeste li imali fizičku aktivnost?	$\chi^2=0,547$; df=2; p=0,761

Tabela 20. Razlike u uticaju izolacije u odnosu na mjesto škole

Table 20. Differences in the impact of isolation in relation to the location of the school

Kako je na vas uticala izolacija?	χ^2 - test
Jeste li mijenjali svoje prehrambene navike?	$\chi^2=0,771$; df=2; p=0,680
Jeste li imali anksiozne poremećaje?	$\chi^2=0,622$; df=2; p=0,733
Jeste li imali poremećaj u spavanju?	$\chi^2=1,033$; df=2; p=0,597
Jeste li konzumirali alkoholna pića?	$\chi^2=4,481$; df=2; p=0,106
Jeste li imali fizičku aktivnost?	$\chi^2=1,388$; df=2; p=0,500

Tabela 21. Razlike u primanju vakcine i redovno vakcinisanje kao dijete u odnosu na pol

Table 21. Differences in vaccination and regular vaccination as a child in relation to gender

Da li ste primili vakcinu protiv Covid-19?	$\chi^2=2,142$; df=3; p=0,544
Da li ste redovno vakcinisani kao dijete?	$\chi^2=0,848$; df=1; p=0,357

Tabela 22. Razlike u primanju vakcine i redovno vakcinisanje kao dijete u odnosu na mjesto stanovanja

Table 22. Differences in receiving the vaccine and regular vaccination as a child in relation to the place of residence

Da li ste primili vakcinu protiv Covid-19?	$\chi^2=6,396$; $df=3$; $p=0,094$
Da li ste redovno vakcinisani kao dijete?	$\chi^2=0,047$; $df=1$; $p=0,829$

Tabela 23. Razlike u primanju vakcine i redovno vakcinisanje kao dijete u odnosu na mjesto škole

Table 23. Differences in receiving the vaccine and regular vaccination as a child in relation to the place of school

Da li ste primili vakcinu protiv Covid-19?	$\chi^2=5,303$; $df=3$; $p=0,151$
Da li ste redovno vakcinisani kao dijete?	$\chi^2=1,872$; $df=1$; $p=0,171$

Sagledavajući rezultate ovoga istraživanja možemo uočiti kako ne postoji razlika u znanju i ponašanju učenika posmatranih škola. Osvrtanjem na drugi dio upitnika o COVID-19, možemo zaključiti da je većina učenika dobro informisana o osnovama COVID-19 kao što su simptomi virusa, postojanje vakcina te povećani rizik zaraze virusom određene grupe ljudi.

Preporučuje se napraviti više studija na temu znanja, ponašanja učenika u Federaciji Bosne i Hercegovine odnosno Bosni i Hercegovini. Kao rješenje može poslužiti bolja edukacija učenika pa bi se na taj način ujedno mogla poboljšati situacija kada je riječ o nadolazećim pandemijama. Među dobro educiranim učenicima ne bi se stvarala nepotrebna panika i strah od potencijalne zaraze nekom novom bolešću.

Zaključak

Istraživanje je pokazalo da je većina učenika dobro informisana o osnovama COVID 19 kao što su: porijeklo virusa, simptomi, inkubacija i vrsti vakcine koje se upotrebljavaju u BiH u borbi protiv COVID 19. Kod većine učenika izolacija nije imala značajan uticaj na prehrambene navike, anksioznost i spavanje. Većina učenika zna prepoznati simptome COVID-19. Učenici su se većinom pridržavali svih mjera koje su propisane od strane nadležnih institucija, osim mjera poput nošenja rukavica i druženje samo s osobama s kojima borave. Izolacija nije ostavila negativan utjecaj na učenike. Pridržavanje pojačanih mjera prevencije i pravovremeno otkrivanje i izolacija slučajeva i njihovih kontakata do sada su se u većini situacija pokazali kao dobar način za sprečavanje većeg širenja zaraze. Razumijevanje okolnosti u kojima se SARS-CoV-2 brzo širi treba voditi kreatore politika u donošenju preventivnih mjera.

Literatura

- Bilińska M., Zadurska M., Czochrowska E.(2020).COVID-19: the current knowledge. Forum Ortodontyczne / Orthodontic Forum,15(1),27-36.
- Chuan-bin S., Yue-ye W., Liu Geng-hao L., Zhe L. (2020).Role of the Eye in Transmitting Human Coronavirus: What We Know and What We Do Not Know. Frontiers in Public Health,8:155.
- Coronaviridae Study Group of the International Committee on Taxonomy of Viruses. The species Severe acute respiratory syndrome-related coronavirus: classifying 2019-nCoV and naming it SARS-CoV-2. Nat Microbiol 2020;5:536–44. DOI: 10.1038/s41564-020-0695-z.
- Fretheim, A. The role of children in the transmission of SARS-CoV-2 (COVID-19)-a rapid review memo. (Uloga djece u prenošenju SARS-CoV-2 (COVID-19) – memorandum o brzom pregledu)
- Goldstein, E. & Lipsitch, M. (2020). On the effect of age on the transmission of SARS-CoV-2 in households, schools and the community (O uticaju starosti na transmisiju SARS-CoV-2 u domaćinstvima, školama i zajednici). medRxiv 2020.07.19.20157362 doi:10.1101/2020.07.19.20157362.
- Guan, W. et al. (2020). Clinical Characteristics of Coronavirus Disease 2019 in China (Kliničke karakteristike koronavirusne bolesti 2019. u Kini). N. Engl. J. Med. 382, 1708–1720
- Holmes, K. V.(1999).CORONAVIRUSES (CORONAVIRIDAE). Encyclopedia of Virology, 291–298.
- Macartney, K. et al. (2020). Transmission of SARS-CoV-2 in Australian educational settings: a prospective cohort study. (Transmisija SARS-CoV-2 u australijskim obrazovnim ustanovama: prospektivna kohortna studija). Lancet Child Adolesc. Health doi:10.1016/s2352-4642(20)30251-0.
- Szablewski, C. M. (2020). SARS-CoV-2 Transmission and Infection Among Attendees of an Overnight Camp - Georgia, June 2020 (Prenos i infekcija SARS-CoV-2 među polaznicima noćnog kampa - Džordžija, jun 2020). MMWR Morb. Mortal. Wkly. Rep. 69.
- World Health Organization. Director-General's remarks at the media briefing on 2019-nCoV on 11 February 2020. Dostupno na: <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-remarks-at-the-media-briefing-on-2019-ncov-on-11-february-2020>. Datum pristupa: 18. 5. 2020.
3. Coronavirus disease (COVID-19) pandemic. Dostupno na: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>. Datum pristupa: 18. 4. 2022.

AWARENESS AND BEHAVIOR OF STUDENTS OF MIXED SECONDARY SCHOOLS BUGOJNO AND MIXED SECONDARY SCHOOLS TRAVNIK ABOUT THE PANDEMIC COVID-19

Zudi Osmani

Institute of Public Health SBK, Travnik, Federation of Bosnia and Herzegovina,
Bosnia and Herzegovina

Abstract: *The risk of disease outbreaks in schools and other environments in which students gather largely depends on the situation with the transmission of the virus in the communities in which they live and the circumstances that increase the risk. was done in two secondary medical schools, III grade, in the area of Travnik and Bugojno on a representative sample of 141 students. The objectives of this study were to determine the socio-demographic characteristics of students, to examine their information and behavior regarding the COVID-19 pandemic, and to investigate whether there is a difference in student behavior during the pandemic in relation to gender, place of residence and school location, which consists of three parts: instructions, characteristics of students and questions related to information, opinion and behavior of students, which are used in BiH in the fight against COVID 19. In most students, isolation did not have a significant impact on eating habits, anxiety and sleep. As for the statistical significance among the observed variables, it is visible for the gender variable. Based on the research and the results obtained, conclusions can be drawn that show that most students know how to recognize the symptoms of COVID-19, students mostly adhered to all measures prescribed by the competent institutions, except for measures such as wearing gloves and socializing only with people .Isolation did not leave a negative impact on students.*

Key words: COVID-19, vaccines, students, mixed secondary schools